

31 juli 1915

Men meldt ons uit Maastricht.

Te Visé waar men met voertuigen de grote rijweg van het station volgend, een hele omweg moet maken om aan de brug over de Maas te komen, is nog een weg van het station langs de Maas. Deze loopt tot aan de brug. Maar dan moest men langs een trap omhoog. Die weg was dus alleen voor voetgangers. De Duitsers hebben nu al de huizen aan deze laatste weg met de grond gelijk gemaakt en de weg verbreed en opgehoogd, zodat er thans een nieuwe korte rijweg is van het station naar de brug.

Voor de eigenaars van de afgebroken huizen zal het geen prettige verrassing zijn, als zij zelfs de stukken grond, waarop hun huizen gestaan hebben, niet meer zullen kunnen terugvinden.

4 augustus 1915

De Fabrique Nationale d'armes de guerre te Herstal, waarin de Deutsche Waffen- und Munitionsfabriken geïnteresseerd zijn, heeft in 1913/14, naar de Vorwärts mededeelt, een zuivere winst van 3.694.845 frank gemaakt. Hiervan zijn 933.703 frank op gebouwen, 866.297 frank op machines afgeschreven, 192.047 frank voorlopig als tantièmes geboekt en 1.702.798 frank op de nieuwe rekening overgebracht.

5 augustus 1915

Met een bijzondere vergunning kan men de uitwerking der 42 cm-kanonnen op de forten bij Luik bezichtigen. Hiervoor wordt een entreegeld geheven, waarvan de opbrengst wordt aangewend tot versiering van de zich in de nabijheid bevindende graven der gesneuvelden.

7 augustus 1915

Berlijn, 7 augustus. Te Luik is de verjaardag van de verovering van de vesting plechtig gevierd door de Duitse troepen in de verschillende wijken van de stad, op de slagvelden in de omtrek en bij de monumenten, opgericht voor de Duitse soldaten, die als eerste slachtoffers van de wereldoorlog gevallen zijn. Generaal von der Schulenburg, gouverneur van Luik, leidde verschillende plechtigheden. Afdelingen van regimenten, die aan de aanval op de stad hadden deelgenomen, en vele kennissen van gesneuvelde soldaten ondernamen een bedevaart en waren ook tegenwoordig bij herinneringsdiensten. Ook de graven van gesneuvelde Belgen waren met kransen versierd.

15 augustus 1915

De Franse regering heeft aan de stad Luik het kruis van het legioen van eer toegekend, omdat ze de eerste stad was, die op heldhaftige wijze de Duitse inval weerstond.

21 augustus 1915

Aan de Tijd wordt gemeld, dat pater Cambier, apostolisch prefect van Kwango, bij de krijgsraad te Charleroi beschuldigd was, aan de gelovigen der parochie, die hij de laatste tijd als pastoor bediende, uittreksels te hebben voorgelezen uit boeken, waarin de gruwelen, door de Duitsers in België bedreven, waren vermeld. Door de militaire rechter ondervraagd of hij geloofde aan de in de boeken verhaalde feiten, had P. Cambier geantwoord, dat hij zich op dat punt niet uitsprak, maar dat hij de schrijvers als rechtschapen mensen kende. Daarom is hij thans veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf, die hij in Duitsland zal uitzitten.

30 augustus 1915

Duitse oorlogsliteratuur over België.

Naast de dagboeken en geschiedenissen, geschreven door deelnemers aan de oorlog in België, welke ik in mijn vorige brieven besproken heb, vinden wij nog een paar boeken van schrijvers, die als ooggetuigen de strijd meemaakten.

Onder dezen verdient in de eerste plaats te worden genoemd Heinrich Binder, die, als correspondent van het Berliner Tageblatt enige maanden op het westelijk oorlogsterrein rondzwierf en daarover een boek schreef: Mit dem Hauptquartier nach Westen.

Binder is in de gelegenheid geweest veel te zien en mee te maken, en geeft een levendig, zeer goed geschreven verhaal, dat dikwijls vergezeld gaat van oorspronkelijke documenten en verlucht is met vele onuitgegeven afbeeldingen naar foto's.

In de eerste hoofdstukken wordt een overzicht gegeven van de voorgeschiedenis van de oorlog, het leven in het grote hoofdkwartier geschilderd, verhaald wat het leger van de kroonprins bij Longwy en verder in Lotharingen verrichtte: de andere hoofdstukken hebben op België betrekking en voeren ons naar de voornaamste slagvelden: Luik, het Maasdal met Namen, Dinant en Andenne, Antwerpen met Mechelen, Lier en Elewijt, Leuven, Brussel, het IJzergebied en de zee kust.

Luik, dat sedert twee weken in Duitse handen was, vertoonde nog al de levendigheid van een stad, welke een middelpunt vormt in een pas veroverd gebied, maar de omgeving, met name Battice en Herve, waarvan de schrijver een uitgebreide beschrijving geeft, vertoonden de sporen van gruwelijke verwoesting. Bijzonder interessant is in dit gedeelte het rapport van generaal Leman over de verdediging van het fort Loncin, dat hier in zijn geheel en, zo ik mij niet vergis, voor

het eerst wordt afgedrukt. In slechts enkele bladzijden van aangrijpende eenvoud schetst de generaal het verschrikkelijk, heldhaftig gedragen lijden, dat de bezetting doormaakte, toen vier dagen lang de Duitse artillerie het fort in elkaar schoot. Men weet hoe tenslotte de generaal, terwijl de Duitse soldaten over de puinen heen het fort binnendrongen, bedwelmd door de gassen der zware projectielen, het bewustzijn verloor. "Toen ik weer tot mij zelf kwam – vervolgt generaal Leman zijn verhaal – lag ik te midden van mijn geleiders, die mij probeerden te helpen, maar in de kring van de mijnen stond een Duits kapitein, die mij een beker water te drinken gaf. Toen was het zowat half zeven 's avonds (naar ik later vernomen heb); ik werd in een ziekenwagen gelegd en naar Luik gebracht. Ik was gevangene zonder mij te hebben overgegeven. Ik heb later gehoord, dat het fort Loncin zowat om 4 u 20 's namiddags (van 15 augustus- in de lucht was gevlogen, juist op het ogenblik toen ik door een rookwolk in de galerij op de grond werd geworpen. Dat Duitse pioniers bevel hadden gekregen om de nog levenden van de bezetting te redden, vernam ik ook. Te Luik aangekomen, werd ik in het paleis van de gouverneur der provincie geïnterneerd, samen met de kapitein en compagniechef Collard en mijn oppasser. De Duitse luitenant-generaal Kolewe, militair gouverneur van de stad, reikte mij in tegenwoordigheid van kapitein Collard en van de Duitse majoor B., die commandant van het garnizoen was, als teken van zijn achting een sabel over.

Met kapitein Collard en mijn oppasser, die mij niet verlaten hadden, werd ik eerst naar Keulen gebracht, onder geleide van de Duitse majoor, wiens beleefd en hartelijk optreden ik nooit zal vergeten. In Keulen aangekomen, werden wij in een hotel onder dak gebracht, om daar te wachten tot ons een andere plaats van bestemming zou worden aangeduid. Het hotel was zeer goed. Wij werden daar door

een wachtpost voortdurend in het oog gehouden. De 23e augustus bracht men ons naar de citadel van Maagdenburg.”

31 augustus 1915

Het Belgische legercommando zal, volgens een correspondent van de Tijd, onder de titel “l’Action de l’armée belge” een boek uitgeven, waarin het de gedragslijn mededeelt, van welke het de leiding der operaties in België van 31 juli tot 31 december heeft doen afhangen. In de inleiding schrijft de generale staf letterlijk: “Toen het mobilisatiebevel werd uitgevaardigd, gaven de plaatsen, gekozen om ons leger samen te trekken, van bekommernis van de koning blijk. Van onze zes divisies vervulden er vier de rol van voorhoede in ieder der richtingen van waar men kon vermoeden, dat er gevaar zou komen: De eerste tegenover Engeland, de 3^e tegenover Duitsland, de 4^e en de 5^e tegenover Frankrijk, waarvan de ene de richting Namen bewaakte, de andere die naar Maubeuge-Rijsel.

Eerst in de nacht van de 3^e op de 4^e augustus, toen men de zekerheid bezat, dat de Duitse troepen van zin waren, zich met geweld een weg door België te banen, deed het oppercommando de maatregelen uitvoeren, welke door deze toestand werden vereist.

“Onder de bescherming van de 3^e divisie, die Luik zou verdedigen, werden de 1^e, 2^e, 5^e en 6^e divisies tegenover de invaller gevoerd, gedekt door de 4^e divisie te Namen, de cavaleriedivisie, van Gembloers tot Borgworm geposteerd, en detachementen gericht op Tongeren en Hoei.”

Het verslag bevat verder deze beginselen over de te volgen taktiek: 1° Voor elke aanzienlijke overmacht zal zich het Belgische leger op goede stellingen handhaven om het grootste deel van het land voor de inval te bewaren; 2° zo dikwijls het Belgische leger tegenover

gelijke machten zal staan, zal het deze op het gunstigste ogenblik aanvallen.

2 september 1915

De Vlaamsche Stem verneemt van de Zeeuws-Vlaamse grens:

De geruchtmakende staking in het steenkolenbekken van Charleroi, die, zoals bekend is, met opstootjes gepaard ging en waartegen de Duitsers actief hebben moeten optreden, is geëindigd. Aan de arbeiders is loonsverhoging toegestaan.

3 september 1915

Men schrijft ons uit Maastricht:

De scheepvaart op het kanaal Luik-Maastricht is zeker even druk als in normale tijden, misschien nog drukker. Vooral van Slavante tot aan de Belgische sluis ligt schip aan schip. Dit komt doordat het schutten en onderzoeken van de schepen door de Duitsers zoveel tijd in beslag neemt. Er schijnt nog een tweede onderzoek te gebeuren te Haccourt, en nadat men, een poosje geleden, daar nog brieven of andere smokkelwaar gevonden had, is men te Petit Lanaye dubbel streng. Volgens de schippers mogen ze tot op 1000 meter van de grens hun schip niet verlaten. Moet er noodzakelijk iets gehaald worden, dan gaat een Duitser mee. In een herberg mogen ze niet komen.

In gewone tijden worden de schepen meestal door sleepboten of paarden getrokken. Thans doen het de schippers zelf met hun vrouwen en kinderen, waardoor ze 3 weken nodig hebben om van Luik naar Maastricht te komen. In dit geval zijn de schepen geladen. Het zijn nog steeds steenkolen, cokes en stenen, die uit België komen. Nu ook veel kolen voor Nederland. Naar België gaan meest

lege schepen, maar ook verscheidene, geladen met mijnhout, dat uit de Kempen komt.

16 september 1915

De legende van de engelen (of boogschutters) die het vorige jaar de aftocht der Engelse troepen bij Bergen zouden hebben gedekt, herleeft telkens weer in andere vorm. Een luitenant-kolonel heeft nu aan Arthur Machen, de schrijver van *The Bowmen*, medegedeeld dat hij en anderen van de brigade, die de 26^e en 27^e augustus 1914 de terugtocht van de divisie, waartoe hij behoorde, dekte, in de avond van de 27^e aan beide zijden van de weg, waarlangs de troepen trokken, een zeer grote strijdmacht ruiters hebben gezien, wiens aanwezigheid men zich niet kan verklaren. Men zag de ruiters zo duidelijk, dat er verkenners op zijn afgestuurd, die echter later niets meer zagen.

20 september 1915

Van de Belgisch-Limburgse grens.

Men schrijft ons:

Het stadje Visé, of liever gezegd de puinhopen die ervan overbleven, verkeerden tot voor korte tijd in een isolement, alleen onderbroken door de enkele reiziger, die over de grens kwam en zijn reis in de richting Argenteau en Wandre voortzette. Men moest dan ook passen hebben om van de ene plaats naar de andere te komen. Dit stelsel is opgeheven en men mag nu vrijelijk in België reizen, wanneer men maar zorgt buiten de grenszone te blijven. Visé nu ligt buiten die grenszone en zoals het voor de Brusselaars tegenwoordig het geliefde uitstapje is naar het verwoeste Leuven te gaan kijken, is het verbrande Visé de attractie geworden voor de bewoners van alle plaatsen, die er op enige uren of zelfs meer van verwijderd zijn. Zo

komen er dagelijks rijtuigen, jan pleziers, en alle mogelijke voertuigen, zelfs vanuit Verviers, die hun staanplaats vinden op het plein voor de verbrande kerk. Het lijkt daar wel kermis. De inwoners van Visé, van welke er verschillende zijn teruggekomen, die op de puinhopen met wat planken een primitieve woning hebben ingericht, hebben dadelijk gemerkt, dat hier weer iets te verdienen viel. Op dit kerkplein hebben ze over houten palen zeildoek gespannen. En in die tenten kan men nu koffie en brood, eieren en bier krijgen en de dagjesmensen smullen en lachen en gekken er, ofschoon de aanblik ons eerder de tranen in de ogen zou doen komen. Van opbouwen van Visé is nog geen sprake.

22 september 1915

Van Belgische zijde.

Aan het 19e rapport van de Belgische Commissie tot onderzoek naar de schending van de regels van het volkenrecht, de wetten en gebruiken van de oorlog – door de Belgische legatie te 's Gravenhage – is het volgende ontleend:

In een rapport van de minister van spoorwegen, posten, telegrafie en marine wordt een en ander medegedeeld over de leefregels en de knevelarijen, waaraan in Duitsland de werklieden van de centrale werkplaats te Luttre, die, zoals dat reeds in een vorig rapport was uiteengezet, weigerden voor de vijand te werken, onderworpen zijn:

1. Als gevolg van de weigering van de werklieden om het werk te hervatten, trachtte de Duitse overheid ze uit te hongeren. Ze verbood aan de gemeentebesturen hun ondersteuning te verlenen, in natura of in geld. Enige tijd later ging ze, ten einde hen van alle hulpbronnen af te snijden, over tot de arrestatie en de gevangenneming van bijna alle ambtenaren en agenten van de staat evenals van de particulieren, die hun steun verleenden,

bij de verdeling van levensmiddelen. De werklieden werden bedreigd, dat hun huizen zouden worden verbrand, dat ze naar Duitsland zouden worden overgebracht met hun gezinnen, en dat ze Duitse werklieden zouden hebben te herbergen.

2. De werklieden werden in hun huizen door soldaten, met de bajonet op het geweer, opgecommandeerd. In hun afwezigheid werden leden van hun gezin als gijzelaars genomen. Dat hun vrouwen en kinderen werden gevangen genomen kwam herhaalde malen voor. Een meisje van 14 jaar werd gevangen gehouden.
3. De Duitse officieren beledigden de werklieden die, ten einde hun weigering om te werken te rechtvaardigen, van hun vaderlandlievende gevoelens getuigden, of ter zake van de omstandigheid, dat ze een bloedverwant in het leger hadden.
4. De werklieden werden negen dagen voor hun vertrek naar Duitsland opgesloten gehouden in een beestenwagen. De wagen was zo overvol, dat ze 's nachts niet konden gaan liggen. Ze leden vreselijk door gebrek aan verse lucht en van de warmte, daar de wagens de gehele dag aan de zonnestralen waren blootgesteld. De beestenwagens, die niet was schoongemaakt, verspreidde een walgelijke reuk.
5. De Duitse overheid had eerst toegestaan, dat de gevangenen door hun gezinnen van levensmiddelen werden voorzien: de zesde dag echter, verbitterd door hun tegenstand, zette ze hen op water en droog brood.
6. Honderd vijftig uhlanen werden in het dorp gestationeerd; op kosten van de inwoners. En dag en nacht werden de inwoners gedwongen ze te herbergen.
7. Uhlanen patrouilleerden door de straten om de bevolking vrees aan te jagen, en chargeerden, zelfs met de lans in de vuist, op vreedzame inwoners, die op de drempel van hun woning stonden te praten. Twee personen werden bij een van die charges gewond. Ondanks al die kwellingen bewaarden de werklieden een kalme en waardige houding. Ze weigerden beslist voor het Duitse leger te werken.
8. Tenslotte, toen ze er niet in slaagden, de tegenstand van de werklieden te overwinnen, besloten de Duitsers ze naar

Duitsland over te brengen. Ze verdeelden ze in twee categorieën:

- a. Hen, die van de aanvang af geweigerd hadden te werken;
- b. Hen, die enige dagen hadden toegestemd te werken, en die, bemerkende, dat ze de militaire verrichtingen van de vijand bevorderden, de werkplaats hadden verlaten. Deze laatsten werden in een strafkolonie aan een bijzonder strenge behandeling onderworpen.

De gevangenen werden overgebracht in groepen van ongeveer vijftig. De duur van de reis van Luttre naar het interneringskamp van Senne (Westfalen) kregen ze slechts een onvoldoende hoeveelheid voedsel en drank. Ze brachten de nacht door te Keulen in een kelder van het station. Ze hadden zo weinig ruimte, dat ze niet konden gaan liggen om te slapen.

9. Bij hun komst in het kamp werden alle werklieden gemerkt met een letter Z, op hun kleren aangebracht. De werklieden van de categorie b, ondergingen de behandeling, voorgeschreven voor misdadigers: zo werd hun het haar kort geknipt.

10. Het werk, waartoe de gevangenen werden gedwongen, was zeer onaangenaam, vooral voor de lieden die gewoon waren de hamer, de vijl en de graveernaald te hanteren: het bestond in het omhakken van bossen, of het aanleggen van waterleidingen in de grond. De afstand van het kamp tot het werk varieerde van 5 tot 10 km, dit is 10 tot 20 km heen en terug, zodat bij de vermoeienissen van het zware werk zich die van een verre tocht voegden.

Hoewel het terrein, dat bewerkt moest worden, uit los zand bestond, verzetten de Duitsers zich tegen de meest elementaire veiligheidsmaatregelen, die bij dergelijk werk voor de hand liggen als bv. het schoren.

Men wilde blijkbaar het werk zo lastig, gevaarlijk en ongezond mogelijk maken.

Herhaalde malen werden de werklieden bijna verpletterd door het vallen van bomen of bedolven door de instortingen in diepe kuilen, soms van 3 à 4 meter. Vaak werden de kuilen door water

uit een bron met ijs erop overstroomd, terwijl de werklieden met blote voeten in het water hun onaangename taak moesten volbrengen.

De schildwachten weigerden elke rust. Indien een vermoeid arbeider zich oprichtte om een ogenblik te rusten ontving hij slagen met een stok of een geweerkolf, of zelfs prikken met een bajonet.

11. Over het algemeen was het voedsel onvoldoende, slecht en ongezond. (De menu's van een gehele week worden in het rapport afgedrukt. Ze bestonden uit brood, ten dele van aardappelmeel, een aftreksel van mout, magere soep van zuurkool, maïssoep, bloedworst (dikwijls zeer slecht), gerstesoepp, bonensoep, kaas, haring, en kabeljauwsoep). Iets anders kregen de gevangenen de gehele week niet. Vaak gebeurde het, dat de haring en de bloedworst bedorven waren. Toch waren de werklieden genoodzaakt ze te eten, want de honger deed des te heviger hun maag jeuken, daar ze de gehele dag in de open lucht werkten.

Het kwam voor, dat werklieden gedurende het werk ongesteld werden door onvoldoende voeding. De schildwachten bepaalden er zich toe, ze ter zijde te plaatsen, blootgesteld aan regen en zon. Door medelijden bewogen wierpen de gevangenen genomen Franse en Engelse soldaten, wiens kamp slechts van het hunne gescheiden was door een weg, hun een gedeelte van de levensmiddelen toe, die ze van hun familie ontvingen. Op enige uitzonderingen na waren de soepen gekookt van zaken, die men in België slechts voor beestenvoer gebruikt. Een dergelijk voedsel stond de werklieden die gewend waren aan goed bereide, gezonde en lekker smakende levensmiddelen, natuurlijk zeer tegen.

12. De werklieden sliepen op planken. Sommigen hadden dekens, anderen niet.
13. De kleinste fout, de geringste afwijking van het reglement, werd streng gestraft. De straffen waren afwisselend, maar altijd

wreed. Een werkman die zich naar de douche had begeven gelijktijdig met zijn makkers, werd verscheidene uren met blote voeten, het gelaat aan de zon blootgesteld, op het dak – van asfaltkarton – van een loods geplaatst. Een andere straf bestond daarin dat men het slachtoffer verscheidene uren liet lopen met een zak stenen op de schouder of met een steen in elke hand en twee aan elkaar bevestigde stenen aan weerszijden van hun lichaam.

Een rust van vijf of zes minuten en een glas water werden elke twee uren aan de ongelukkigen toegestaan. Soms werd het slachtoffer, met het gelaat aan de zon blootgesteld, aan een paal of boom gebonden en bleef daar zo verscheidene uren.

Vier werklieden werden ernstig ziek en zijn in het ziekenhuis van het kamp in behandeling gebleven. Verscheidene andere zijn nog altijd ziek sedert hun terugkomst in het land.

30 september 1915

Een nieuwe Duitse spoorweg in België en Noord-Frankrijk is onlangs voor het verkeer opengesteld, namelijk de verkorte lijn van Bertrix naar Carignan, dat een station van het traject Montmédy-Sedan is.

3 oktober 1915

Te Maastricht is gisteren de gehele middag zwaar kanonvuur in zuidwestelijke richting hoorbaar geweest.

16 oktober 1915

In 1914, in het begin van de oorlog, werd door een der grote huizen in Rotterdam een aangetekende brief gezonden aan het Belgische consulaat te Maastricht. Deze brief was bestemd voor een persoon te Chaudfontaine. Toen kon men nog gemakkelijk in en uit België en ook brieven konden nog worden meegenomen.

Er vervoegde zich weldra iemand op het consulaat met een lijst van adressen van personen, voor wie hij de brieven kwam afhalen en daarop was ook de naam van de heer uit Chaudfontaine. De brief werd meegegeven, en nu eerst is uitgekomen, dat de brief, die 6000 F bevatte, nooit zijn bestemming heeft bereikt.

De persoon, die de brief meenam, is echter niet bekend.

20 oktober 1915

Men meldt ons, dat te Bergen aan de fabrieken van Lenoir de bestuurders, de ploegbazen en een groep van meer dan 80 werklieden tot zwaardere en lichtere gevangenisstraffen zijn veroordeeld, wegens weigering om op aanmaning van de Duitse autoriteiten het werk te hervatten. De gouverneur-generaal in België heeft deze veroordeling ter kennis gebracht van de gehele bevolking.

Veroordelingen in België.

Wij treffen in Belgische bladen de volgende bekendmakingen aan:

De militaire gouverneur der provincie Henegouwen heeft volgende bekendmaking afgekondigd:

Daar ondanks herhaald verzoek van de dwangbeheerder het werk niet hervat werd, heeft het Feldgericht op de 1e oktober veroordeeld:

Lodewijk Lenoir, tot 5 jaar gevangenis;

Victor Lepot, Emiel Lenoir, Julius Brassart, Lodewijk van Langenhove, Emiel Notté, elk tot 1 jaar gevangenis;

Adelin Lepoivre, tot 4 maand gevangenis;

6 ploegbazen tot elk 6 maand;

81 arbeiders tot elk 8 weken.

Ik heb het vonnis bekrachtigd.

Bergen, de 2e oktober 1915.

25 oktober 1915

In het 20e rapport van de Belgische commissie tot onderzoek naar de schending van de regels van het volkenrecht, de wetten en gebruiken van de oorlog – door de Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt – is opgenomen het zeer uitvoerige rapport van de officier van justitie te Dinant, mr. Tschoffen, waarin wordt beschreven “de wijze waarop de Duitse legers te Dinant zich hebben gedragen en de onmenselijke behandeling, waaraan wekenlang vele inwoners, naar Duitsland overgebracht, onderworpen waren”.

27 oktober 1915

In het 21^e rapport van de commissie tot onderzoek van de schending van de regels van het volkenrecht en de wetten en gebruiken van de oorlog – door de Belgische legatie te 's Gravenhage verstrekt – is opgenomen het rapport van de delegatie der commissie te Londen, die aldaar getuigen onder Belgische uitgewekenen in Engeland hoort.

Dan bespreekt het rapport het gebeurde te Tamines, waar “450 mannen de 22^e augustus systematisch werden vermoord; de mannen werden er opgeroepen en op de Place Saint Martin gefusilleerd. Huizen werden in brand gestoken, nadat men de pompen vernield had, om het blussen onmogelijk te maken. Belgische burgers werden in het gevecht met de Fransen voor de Duitse troepen geplaatst. De Fransen deden al het mogelijke om zo weinig mogelijk Belgen te

treffen, en hielden soms met vuren op. Toch werden ook op deze wijze een aantal Belgen gedood. Bij de fusillade op het plein, toen de Fransen waren teruggetrokken, lieten een aantal veroordeelden zich vallen vóór het salvo werd gegeven. Ze moesten opstaan en toen volgde een tweede salvo. Degenen, die nog tekenen van leven gaven, werden met geweer, bajonet of een stuk hout afgemaakt. Hun aantal overschrijdt met degenen, in hun huis gedood of levend verbrand, de 450.

Te Charleroi werden 336 personen gedood, waaronder 9 vrouwen en enige priesters, en een kleine jongen, die in de ruïne van een brandend huis werd gevonden.

De moord te Andenne, zegt het rapport, is niet minder afschuwelijk dan de slachting te Tamines. Ook hier, zegt het rapport, had de bevolking niet de minste aanleiding gegeven: de bevolking moet boeten voor nadelen, het invallende leger door een oorlogsdaad van de tegenpartij toegebracht: te Tamines de verdediging van de Samber door de Fransen; te Andenne de vernieling van de brug over de Maas door de Belgische genie. Het aantal slachtoffers te Andenne kon niet worden vastgesteld.

Een eerste lijst bevat 103 namen, waaronder verscheidene priesters, vrouwen en kinderen; 160 huizen werden verbrand, en de overige geplunderd. Een getuige zag meubelen op wagens naar het station voeren.

Te Dinant werden, zo melden getuigenverklaringen, 17 huizen door dronken soldaten verbrand. Burgers werden in massa gefusilleerd tegen de muur van het huis van de heer Tschoffen, officier van justitie en een machinegeweer opende verder het vuur op de gevangenis. Een kind van twee jaar werd gedood in de armen van de moeder.

28 oktober 1915

Uit een grensplaats seint een correspondent van de Tijd op 26 oktober:

De Duitse krijgsrechtbank te Luik heeft gisteren, 25 oktober, negen beschuldigen, onder wie zeven Belgen en twee Fransen, veroordeeld. Het heet, dat zij ten voordele van de geallieerden inlichtingen verzamelden en die aan de Franse regering deden toekomen. Van Duitse zijde wordt beweerd, dat zij bekend hebben.

Ter dood zijn veroordeeld: 1. Simon Orfal, Belg, te Verviers; 2. Anna Benazet, kleermaakster, te Verviers, Franse; 3. Amadeus Hesse, Luxemburger, tandmeester, te Spa; 4. Henk Constant, Belg, handelaar te Balen.

Tot tien à vijftien jaar hechtenis: 1. Alfred Maréchal, Frans ingenieur, woonachtig, te Luik; 2. Jan Legros, Belg, handelsreiziger, te Angleur; 3. Pieter de Braekelaar, automobielvervoerder, te Verviers; 4. Toussaint Huberty, Belg, bediende te Verviers; 5. Marcel Peters, politieagent te Verviers;

De vonnissen zijn nog niet voltrokken.

10 november 1915

De Tijd meldt:

Van Duitse zijde kan omtrent de spionagezaak te Luik, die terstond na de terechtstelling in de pers tot talrijke commentaren aanleiding gaf, nog het volgende worden medegedeeld. Voor het veldgerecht werden in het geheel 22 personen gehoord.

De behandeling der zaak nam verscheidene dagen in beslag en bracht aan het licht, dat er een wijdvertakte dienst in het spel was. De

organisatie van deze 22 beperkte zich niet enkel tot de provincie Luik, maar was ook verspreid over Luxemburg en tot dicht achter het operatiegebied in het noorden van Frankrijk.

De aangeklaagden, behoudens een die werd vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs, werden schuldig bevonden, niet alleen aan spionagediensten over de troepentransporten in België, maar ook bleek, dat zij in onderlinge samenwerking hun werkzaamheden verrichtten, in verband met het grote offensief der bondgenoten aan het westelijk front.

Een deel van hun taak was belangrijke spoorwegverbindingen in België te vernietigen om daardoor bij het grote offensief op zijn minst genomen troepenaanvoer der Duitsers te voorkomen.

Twee der aangeklaagden, die van de Franse regering officieel passen hebben gekregen voor Engeland en Nederland, moeten bij Maastricht na nadere inlichtingen te hebben ontvangen, heimelijk de grens zijn gepasseerd, om binnen Luik bommen in ontvangst te nemen, ten einde deze te gebruiken tot het doen springen van spoorwegverbindingen in de nacht van 25 op 26 september, toen het grote offensief in Champagne en Artois begon.

Het is hun gelukt om binnen Luik te komen, maar verder hebben zij hun doel niet kunnen bereiken, want bij die laatste samenkomst met de ingewijden werd de gehele organisatie overvallen en gevangen genomen.

De veroordeelden zijn gevonnist, deels op eigen bekentenis, deels op bewijsmateriaal en getuigenis van derden. Zoals bekend, zijn er op 27 oktober negen ter dood veroordeeld. Zij stierven daags daarop door de kogel.

Een van diegenen, die als de hoofdschuldigen werden beschouwd, kreeg, omdat hij minderjarig was, 15 jaar gevangenisstraf. Elf anderen werden eveneens tot tuchthuisstraffen veroordeeld.

Eén der berichtgevers in België van de Tijd, de heer R.H. Kemper, die een correspondentie tussen mgr. Heylen, bisschop van Namen, en de redactie van het blad zou overbrengen, en die gevangen werd gezet op het fort Chartreuse te Luik, is tot een maand gevangenisstraf veroordeeld.

Doodvonnissen in België.

In Belgische bladen vinden wij thans de volgende lijsten van de in België op 26 en 27 oktober door de Duitse krijgsraad veroordeelde personen, zoals zij door de Duitse gouverneur-generaal in België ter kennis van de bevolking worden gebracht.

Bij vonnis van 26 oktober 1915, uitgesproken door de Veldkrijgsraad, zijn wegens oorlogsverraad, verspieding en hulp bij verspieding ter dood veroordeeld: 1. Pieter Poels, politieagent 1^e klas, te Brussel en 2. Jan Jozef van der Cammen, reiziger in sigaren, te Brussel. Het vonnis is voltrokken. Vrouw Poels werd vrijgesproken.

Volgende personen zijn bij vonnis van 27 oktober 1915, uitgesproken door de Veldkrijgsraad, wegen oorlogsverraad veroordeeld.

Ter dood: 1. Jan Legrand, Belgisch deserteur, werktuigkundige te Luik; 2. Jozef Gilot, glazenmaker en schilder te Luik; 3. Lucien Gillet, smid te Braux (Frankrijk); 4. August Beguin, politieagent te Luik; 5. Hendrik Deféchereux, baanwachter te Kinkempois; 6. Hendrik Noirfalise, metaalpletter te Chênée; 7. Oskar Sacré, voerman te Ougrée; Leo François, tramcontroleur te Lanaken; 9. Felix van der Snoek, tramcontroleur te Glain.

Tot levenslange dwangarbeid: 10. Norbert Varela, herbergier te Luik; 11. Desideratus Scheys, jachtopzienier op het kasteel Asnerois bij Bouillon; 12. Lucia Collin, geboren Billien, boerin te Sainte-Cécile.

Tot 15 jaar dwangarbeid: 13. Kamiel Noirfalise, smid te Chênée; 14. Jan-Baptist Collin, landbouwer te Sainte-Cécile.

Tot 12 jaar dwangarbeid: 15. Eugeen Beaurain te Luik; 16. Konstant Picard, smid te Neumesnil (Frankrijk); 17. Frans Moermans, smid bij het spoor, te Angleur; 18. Jozefina Moermans, ongehuwd, zonder beroep, te Angleur; 19. Lodewijk Bauduin, pasteibakker en muzikant te Virton.

Tot 10 jaar dwangarbeid: 20. Hermance Moermans, ongehuwd, zonder beroep, te Angleur; 21. Jan-Baptist Ponsart, houthakker, te Muno.

De genaamden Legrand, Gillet, Beguin, Deféchereux, Hendrik Noirfalise, Sacré, François en van der Snoek zijn heden doodgeschoten.

Luik, de 28e oktober 1915.

11 november 1915

Rechtspraak in oorlogstijd.

Brussel, 7 november.

De geruchtmakende veroordelingen en terechtstellingen van de laatste tijd hebben bij het publiek de wens doen ontstaan eens wat meer inlichtingen te krijgen over de vraag, hoe de rechterlijke machine in het bezette België werkt. Ziehier, daaromtrent enkele ophelderingen, waaraan echter de waarschuwing vooraf moet gaan, dat zij uitsluitend betrekking hebben op hetgeen geschiedt in het

generaal-gouvernement (het bezette gebied), daar in etappegebied en oorlogszone de zaken er weer geheel anders voorstaan.

Reeds maanden geleden waren o.a. in Luik terechtstellingen van Belgen voorgekomen, zonder evenwel zoveel gerucht te veroorzaken, als bij de jongste vonnissen en executies ontstaan is. Voor een groot deel vond dat ongetwijfeld zijn oorzaak in de omstandigheid, dat de veroordeelden tot de hoogste maatschappelijke standen behoorden, daaronder verscheidene vrouwen waren en bovendien twee van Engelse en een van Franse nationaliteit. Immers, men vond daaronder: een prinses, een gravin, twee Engelse verpleegsters (de terechtgestelde mej. Cavell en een oud-verpleegster, tegen wie de doodstraf geëist was, doch die vijftien jaar kreeg), een Belgische architect, twee advocaten, een ingenieur, een Franse onderwijzeres, vier apothekers, en verder hotelhouders, mijnwerkers, kleine werklieden.

Zij werden beschuldigd van en vervolgd voor het verbergen en over de grenzen brengen van krijgsgevangen gewonden der verbonden troepenmachten, welke uit ambulances ontsnapt waren; dus niet voor spionage of aanwerving, maar wegens oorlogsverraad, hetgeen iets geheel anders is. Art. 58 van het Duitse oorlogsstrafwetboek, overeenkomend met art. 89 van het Duitse strafwetboek, stelt op het begaan van oorlogsverraad (Kriegsverrat) de doodstraf, en omschrijft het delict door daaronder te omvatten alle handelingen, begaan met het doel een vijandelijke macht hulp te verlenen of de Duitse of de daarmee verbonden legers nadeel toe te brengen. Het terugbrengen van eenmaal gevangen vijanden naar de vijandelijke legers valt dus onder dit artikel, waarop, zoals ik reeds zegde, de doodstraf staat, evenals dat trouwens voor spionage en aanwerving ook het geval is.

Al deze zaken worden gebracht voor en gevonnist door de krijgsraad te velde (Feldgericht) en de uitspraken van deze rechtbank worden

bekrachtigd door de militaire gouverneur van Brussel of van Brabant. Wordt de doodstraf uitgesproken, dan kan slechts deze of de keizer tussenbeide komen. De gouverneur-generaal, en dit is een zeer belangrijk punt, heeft in deze gevallen volstrekt geen recht van spreken; op hem is alleen beroep mogelijk inzake vrijheidsstraffen of geldboeten.

Een andere opmerking, die haar belang kan hebben, is dat de vrij veel voorkomende nachtelijke strafvoltrekkingen het gevolg zijn van het feit, dat executie binnen de 24 uur veelvuldig in het vonnis wordt voorgeschreven.

Hoe is nu de toestand van de Belg, welke zich voor zulk een rechtspraak geplaatst ziet? In het begin waren er volstrekt geen verdedigers voor de gedaagden, hetgeen enige weldenkenden er toe gebracht heeft zich hun lot aan te trekken. Enkele advocaten, die de Duitse taal volkomen machtig waren, wat volstreekte vereiste was, daar het geding uitsluitend in die taal gevoerd wordt, verenigden zich tot een "Comité de défense gratuite des Belges devant les juridictions allemandes". Het waren de heren A. Braun, senator, oud deken der orde van advocaten te Brussel, diens zoon mr. Thomas Braun, mr. A. Dorff en mr. Sadi Kirschen en mr. Braffort, onder voorzitterschap van mr. Victor Bonnevie, een der bekendste leden der Brusselse balie. De stichting van dit comité, te Brussel zeer verschillend beoordeeld, waarover zo dadelijk meer, werd door de Duitse overheden goed opgenomen. Weliswaar mogen de advocaten tijdens de hechtenis niet, zoals in gewone tijden, met hun cliënten in verbinding zijn, of inzage nemen van het dossier, maar hun aanwezigheid bij het geding geeft de Belgen, die opgeroepen zijn, een grote zedelijke steun, zodat het dus niet geheel billijk is te spreken van "een barbaarse handelswijze", waar Belgische advocaten, de oorlogstoestand in aanmerking genomen, vergund wordt te doen wat in hun vermogen is ten bate van de gedaagden.

De advocaten van bedoeld comité treden echter alleen op in gevallen van politieke delicten, wanneer vaderlandse gevoelens personen ertoe gebracht hebben zich aan overtredingen tegen het Duitse oorlogsrecht schuldig te maken; zij verlenen hun dienst niet voor het verkrijgen van paspoorten, het innen van schulden of van rekwisitiebons en dergelijke zaken. Maar toch geeft deze hulp, steeds geheel belangloos, dus volstrekt gratis verleend, de advocaten werk genoeg; zij ontvangen ieder zeker per dag 30 tot 40 personen, welke hun bijstand komen inroepen, kunnen de gezinnen der gedaagden gerust stellen, redigeren de verzoeken om gratie, doen alle nodige stappen bij de Duitse onderzoeksrechters, en honderd andere zaken meer. Men kan dus zeggen, dat deze heren een nobele taak vervullen, en hun devies, dat is een belangloze hulp te verlenen, alle eer aandoen. Zij kunnen alle laster dan ook met gerust geweten verachten, want lasteraars hebben ze genoeg. De personen nl., die men nu in alle landen vindt, en die hun vaderland denken te dienen door op het doen en laten van hun medeburgers angstvallig kritiek uit te oefenen (men heet ze hier, in navolging van Parijs, patriotards), noteren zorgvuldig hoeveel keer zij met Duitsers spreken, hoeveel keer zij de Kommandantur binnengaan, of zij weleens op straat de burgerlijke beleefdheid tegen een Duitser in uniform in acht nemen, en vele kinderachtigheden van die aard meer. Men doet hierdoor deze heren groot onrecht, en zou beter doen zich eerst eens op de hoogte te stellen van het vele goede, dat zij verrichten.

Moge het bovenstaande er toe bijgedragen hebben niet alleen de Nederlandse lezers, maar ook de Belgische critici, die in Holland huizen, de ogen wat geopend te hebben, want, zegde een der verdienstelijke leden van het comité mij met een zucht, toen hij over de weinig welwillende beoordeling, die zijn moeilijk werk vindt, klaagde: Les Belges qui sont en Hollande et n'ont aucune

connaissance de ce qui se passe ici, sont ceux qui se montrent les plus chauvins.

17 november 1915

Veroordelingen in België.

Wij lezen in Belgische bladen de volgende bekendmaking van de Duitse gouverneur-generaal in België.

Bij vonnis van 2 november 1915, uitgesproken door de veldkrijgsraad, zijn wegens oorlogsverraad, bestaande in spionage op het spoor, veroordeeld:

Ter dood: 1. Julius Legay, kantonier te Cuesmes;

2. Jozef Delsaut, schoenwarenfabrikant te Cuesmes;

3. Karel Simonet, dagloner te Bergen.

Tot 12 jaar dwangarbeid: Arthur Legay, spoorwegaarbeider te Cuesmes.

Sedert begin februari ll. hebben de veroordeelden, op aanstoken van de vijand, alle naar het front gaande of van daar terugkerende troepentransporten voor twee spoorlijnen opgeschreven en hun aantekeningen aan de vijandelijke inlichtingsdienst doen toekomen. Het vonnis werd bekrachtigd. De doodstraffen zijn door de kogel voltrokken.

Brussel, 6 november 1915.

Het gouvernement.

20 november 1915

Veroordelingen in België.

Belgische bladen bevatten de volgende bekendmaking van de Duitse gouverneur-generaal in België:

Bij vonnis van 22 oktober 1915 van de veldkrijgsraad, zijn volgende personen wegens verspieding, schuilhouden van verspieders, hulp bij verspieding en pogingen om manschappen naar de vijand over te brengen veroordeeld:

Ter dood: 1. Dhalluin Eugeen, opzichter in een fabriek van landbouwmachines, te Croix; 2. Doucedame Achilles, gepensioneerd spoorwegbeambte, te Kamerijk.

Tot 15 jaar dwangarbeid: 3. Vrouw Vandamme Maria, geboren Laroche, te Maubeuge;

Tot 13 jaar dwangarbeid: 4. Vrouw Lauridon Clementina, geboren Nevejans, te Avesnes-les-Aubert; 5. Vandamme August, fabrieksbeambte, te Maubeuge;

Tot 12 ½ jaar dwangarbeid: 6. Hublart Oskar, baanwachter, te Louvreil;

Tot 12 jaar dwangarbeid: 7. Colenbier Hendrik, rentenier, te Kamerijk; 8. Corbent Arthur, herbergier, te Kamerijk;

Tot 10 jaar dwangarbeid: 9. Dauchez Marica, geboren Pontdieux, huishoudster, te Kamerijk; 10. Dislaire August, burgemeester en fabrikant, te Rieux; 11. Fierquin Paul, kuiper, te Hautmont:

Tot 2 ½ jaar dwangarbeid: 12. Woel, Karel, kleermaker, te Kamerijk;

Tot 3 jaar gevangenis: 13. Lestoquoy Hendrik, scholier, te Kamerijk; 14. Fierquin Hermann, naaister, te Hautmont.

Andere van oorlogsverraad beschuldigde personen zijn vrijgesproken.

Het doodvonnis tegen Dhalluin en Doucedame uitgesproken is heden voltrokken.

Maubeuge, de 1^e november 1915.

De kommandant,

Martini.

Generaal-majoor.

Ik breng deze bekendmaking ter kennis van de bevolking van het geheel onder mij staande gebied.

Brussel, de 9^e november 1915.

Der General-Gouverneur in Belgien.

Freiherr von Bissing.

Generaloberst.

7 december 1915

Nieuwe vonnissen in België.

Een der correspondenten in België van De Tijd meldt:

De militaire gouverneur van de Belgische provincie Luxemburg heeft de volgende bekendmaking uitgevaardigd, welke door de gouverneur-generaal baron von Bissing, door geheel België is verspreid:

Bij vonnis van de krijgsraad van 12 november zijn de volgende personen veroordeeld:

1. Wegens krijgsverraad: (verbergen en begunstigen van een Franse vlieger en het toevoeren van manschappen naar de vijand): 15 jaar tuchthuis: de ondernemer Karel Bedoux, St.-Mard; tot 10 jaar tuchthuis: de seinwachter Julius Smal, St.-Mard; tot 5 jaar tuchthuis: de postbeambte Marcel Lambremont, Virton; de machinist Albert Detroz, uit Luik; tot 4 jaar tuchthuis: de koffiehuisbediende Lucien Plouette, Luik; tot 3 jaar tuchthuis: de herbergierster Armand Ligot, Nassogne; tot 2 ½ jaar tuchthuis: de naaister Julia Legrain, St.-Mard; de jachtwachter Jozef Paquay, St.-Michel; de kloosterzuster Louiza Barret; Nassogne, de tuiniersknaap Armand Ligot, Nassogne; de herbergierster Jozef Dupont, Terwagne; de herbergier Jozef Dujardin, Luik; Laura Dujardin, zonder beroep, Luik; vrouw Julius Heldens, Luik
2. Wegens verzuim om tijdig voormelde misdaden aan te geven: tot 3 maanden gevangenis: Julius Heldens, Luik; tot 2 maanden gevangenis: de student Lodewijk Smal, St.-Mard; tot 3 weken gevangenis de huisvrouw Jozef Smal, St.-Mard.
3. Veroordelingen in België.

In ons ochtendblad hebben wij aan De Tijd een reeks namen ontleend van Belgen, die door het Duitse Feldgericht de 12^e november tot verschillende straffen veroordeeld zijn. Naar wij nog in Belgische bladen zien, behoort tot de veroordeelden ook de dagloner J. B. Penis, te St.-Mard, die 12 jaar tuchthuis gekregen heeft. Zoals men weet zijn de mensen wiens namen wij hedenochtend medegedeeld hebben en de bovengenoemde dagloner veroordeeld wegens het “verbergen en begunstigen van een Franse vlieger en het toevoeren van manschappen naar de vijand” of “om verzuimd te hebben tijdig voormelde misdaden aan te geven”.

10 januari 1916

Men meldt ons:

In het Maasdal, tussen Warsage, Visé en Navagne, wordt door de Duitsers met koortsachtige ijver gewerkt aan de spoorverbinding Aken-Brussel. Tal van spoorlijntjes doorkruisen daar de streek, die de aarde aanvoeren, om te nivelleren, welke aan de andere zijde is afgegraven.

De spoorwegbrug door de Maasvallei nabij Navagne, gemaakt van beton en ijzer, is voor driekwart gereed. Duizenden arbeiders, onder welke vele Russische krijgsgevangenen, zijn er aan het werk.

11 januari 1916

Bij Doornik is in luchtgevecht, een Engelse tweedekker neergeschoten.

20 januari 1916

Veroordelingen in België.

Blijkens bekendmaking door de Duitse militaire overheid in België zijn in de tijdruimte van 10 tot 16 van deze maand, bij een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, wegens overtreding der hoogste prijzen en het niet-opmaken der voorgeschreven verkoopbrieven (misdrijf tegen de verordening van 28 september 1915 van de heer generaal-gouverneur), te Aarlen veroordeeld de kooplieden in aardappelen:

Paul Klons, te Gouvy, tot 2 weken gevangenis en 1000 mark boete;

Lodewijk Dury, te Florenville, tot 1 maand en 1 week gevangenis en 3000 mark boete;

Renatus Darce, te Aarlen, tot 1 maand gevangenis en 1500 mark boete;

Frans de Jong, te Brussel, tot 6 maanden gevangenis en 6000 mark boete;

Hendrik Everaerts, te Brussel, tot 9 maanden gevangenis en 8000 mark boete.”

24 januari 1916

Veroordelingen in België.

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft de volgende bekendmakingen ter kennis van het onder hem staande gebied gebracht:

Bij vonnis van 28 december 1915, uitgesproken door een veldkrijgsraad, zijn de volgende personen wegens krijgsverraad veroordeeld:

Ter dood: 1. Desiderius De Gucht, glazenmaker te Charleroi; 2. Lodswijk Vautier, kantoorklerk te Maubeuge; 3. Gaston Samain, spoorwegbeambte te Sous-le-Bois bij Maubeuge.

Tot 15 jaar dwangarbeid: 4. Karel Frank, werktuigkundige te Hautmont.

Tot 10 jaar dwangarbeid: 5. Philibertus Tricot, werkman te Sous-le-Bois bij Maubeuge; 6. Julius Tricot, werkman te Sous-le-Bois bij Maubeuge; 7. Martial Gaupart, koffiehuishouder te Quévy-le-Grand; 8. Echtgenote Jan Sirjakobs, te Charleroi.

Het doodvonnis tegen De Gucht, Vautier en Samain geveeld, is op 30 december met de kogel voltrokken.

Bij vonnis van 4 januari 1916 van een veldkrijgsraad zijn wegens krijgsverraad veroordeeld:

Ter dood: 1. Emiel Nicolay, machinist te Moignelée.

Tot 15 jaar dwangarbeid: 2. Jozef Brisbois, kantoorklerk te Châtelet.

Tot 12 jaar dwangarbeid: 3. Flora Thiriaux, strijkster te Lausprelle; 4. Jan Servais, werkman aan de versterkingen te Malonne; 5. Adolf Lesire, bouwkundige te Charleroi.

Tot 10 jaar dwangarbeid; 6. Oda Barbier, onderwijzeres te Lambusart; 7. Desiderius Vandermaele, koffiehuishouder te Lausprelle; 8. Echtgenote Anna Vandermaele, te Lausprelle.

Tot 3 jaar dwangarbeid: 9. Marcel Condez, kantoorklerk te Antwerpen.

Tot 2 ½ jaar dwangarbeid: 10. Echtgenote Aline Brisbois, te Châtelet.

Het doodvonnis is heden door de kogel voltrokken.

Ik breng deze bekendmakingen hierbij ter kennis van de bevolking van het ganse onder mij staande gebied.

Brussel, de 10^e januari 1916.

Der General-Gouverneur in Belgien.

Freiherr von Bissing,

Generaloberst

17 februari 1916

Men meldt ons van de Belgische grens:

De treinen, geladen met goederen, bestemd voor België gingen in de aanvang van de oorlog slechts tot Eijsden. Later is dat veranderd en

juist op de grens was een ijzeren poort aangebracht, waar de Nederlandse locomotief met Nederlands personeel doorheen en mee tot Visé reed. Thans is dit gedaan. Door middel van een wissel en zijspoor keert thans de Nederlandse locomotief terug en op dezelfde wijze haalt de Belgische of Duitse locomotief de trein over de grens. Een en ander houdt, zo wordt er gezegd, verband met de nieuwe bruggen, door de Duitsers daar in de buurt aangelegd en bij eventuele aanvallen daarop, het in gevaar brengen van het leven van Nederlanders.

29 februari 1916

Veroordelingen in België.

In Belgische bladen treffen wij de volgende bekendmaking van de Duitse overheid in België aan:

Bij vonnis van 18-19 februari 1916 van de veldkrijgsraad werden wegens poging om manschappen naar de vijand over te brengen, gestraft:

1. De geestelijke Jan Baptist Bosteels, te Etterbeek, tot 12 jaar dwangarbeid;
2. De geestelijke Jean Pierlot, te Namen, tot samen 6 jaar en 1 maand dwangarbeid;
3. De koopman Charles Ducoffre, te Namen, tot 6 jaar dwangarbeid;
4. De student Jean Roch Defosse, te Namen, tot 4 jaar dwangarbeid.

6 maart 1916

Onze correspondent schrijft dat de Brusselse bladen een bericht bevatten van de volgende inhoud:

De Luikse hoogleraren, die verleden jaar voor de gebruikelijke datum van de jaarlijkse heropening der colleges bijeen waren gekomen, hadden uitgemaakt, dat er geen termen aanwezig waren om de lessen der verschillende faculteiten te hervatten. Dezer dagen heeft een nieuwe bijeenkomst plaats gehad om dezelfde vraag nogmaals te bespreken, aangezien een groot aantal jongelieden hun studies wensten voort te zetten. De meerderheid der professoren bleef bij de eens aangenomen zienswijze, zodat er opnieuw besloten is de colleges niet te heropenen.

7 maart 1916

Naar men ons uit Maastricht meldt, is omstreeks drie uur gistermiddag geruime tijd een Zeppelin gezien. Het luchtschip kwam blijkbaar uit de richting van Tongeren en bewoog zich langzaam en vrij laag boven het land van Visé.

14 maart 1916

De (Belgische) Legerbode schrijft:

Iedereen weet dat sedert een tiental jaren de juffers van Ecaussines de vrijgezellen van gans België op een diner te Ecaussines uitnodigden, ten einde deze in de strikken van het huwelijk te vangen.

Het huwelijksmaal van tweede sinksendag 1915 werd afgeschaft uit hoofde der afwezigheid der "verloofden" die op het front vertoeven,

en meteen omdat er geen vreugdemaal diende plaats te grijpen terwijl onze dapperen te velde staan.

Dat was een gepast besluit. Maar ziehier wat die lieve juffers nog meer tot eer strekt. Zij hebben een vergadering gehouden, in de zaal waar vroeger het zogezegd huwelijksmaal plaats greep en bij eenparige stemmen een motie aangenomen, waarbij zij voortaan onwaardigen verklaren, zij die een dienstweigeraar zouden huwen.

De voorzitter legde bij ieders toejuichingen deze verklaring af:

“Wij zullen een éénarm of een man zonder benen huwen, maar nooit een verrader van het vaderland!”

16 maart 1916

Veroordelingen in België.

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft de volgende veroordelingen bekend gemaakt:

Bij vonnis van 1 maart 1916 van een veldkrijgsraad, zijn hierna volgende personen wegens krijgsverraad (bestaande in het overbrengen van inlichtingen over troepentransporten), of wegens niet verwittigen van de Duitse overheid, veroordeeld:

Ter dood: 1. Adolf Lampert, handelsreiziger te Brussel; 2. Hermina Wanenkem, naaister te Brussel; 3. Theofiel De Ridder, behanger te Brussel; 4. Leonce Roels, notaris te Zottegem; 5. Jeroom Jacmin, ingenieur te Halle; 6. Alfred Balthazar, elektro-werktuigkundige te Halle; 7. Arthur Pollet, smid te Manage; 8. Alfred Ghislain, handelsreiziger te Hornu; 9. Desiderius van den Bosche, handelaar in sigaren te Zottegem.

Tot levenslange dwangarbeid: 10. Leopold Gesp, fabriekwerker te Turnhout; 11. Edward van Gelder, fabriekwerker te Turnhout; 12. Alfred Wibert, baanwachter te Boussu;

Tot 15 jaar dwangarbeid: 13. Jozef Vignoble, elektro-werktuigkundige te Ath; 14. Arthur Goossens, elektro-werktuigkundige te Ath; 15. Alfons Maton, baanwachter te Boussu; 16. Achille Wanenken, hulparbeider te Marcinelle; 17. Eva Dehaut, naaister te Brussel; 18. Victor Vandeborne, haarsnijder te Halle; 19. Julius Grebet, zaakvoerder te Doornik;

Tot 12 jaar dwangarbeid: Hendrik Poriau, kleermaker te Zottegem;

Tot 10 jaar dwangarbeid: Leopold Bennami, elektro-werktuigkundige te Ath; Vrouw Louiza Pollet te Manage; Omer Poriau, kleermaker te Zottegem; Remigius Boone, kantoorklerk te Antwerpen; Petrus Vandeborne, tekenaar te Halle; Bonifacius Tissen, beambte bij het kadaster te Brussel;

Tot 3 jaar dwangarbeid; Emiel Carlier, zaakvoerder te Ath;

Tot 4 maanden gevangenis: Emiel Poriau, kleermaker te Zottegem; Maurits Michels, handelsreiziger te Deinze; Gustaaf Barbleux, letterzetter te Doornik; Jan Lampens, 1^e schepen te Gent, Emanuel Droeshout, hoofdtreinwachter te Gentbrugge;

Tot 3 maanden gevangenis: Marcel Liebert, fabriekbezitter te Gent.

De doodstraf, uitgesproken tegen Roels, De Ridder, Jacmin, Balthazar, Polet, Ghislain en van den Bosche is heden door de kogel voltrokken.

Bij vonnis van 29 februari 1916 van een veldkrijgsraad zijn eveneens veroordeeld wegens poging tot krijgsverraad of wegens het verlenen

van hulp bij dit misdrijf, bestaande in het toevoeren van manschappen naar het vijandelijk leger:

Tot 10 jaar dwangarbeid: Edgar Pepin, student in de geneeskunde te Pâturages.

Tot 3 jaar en 3 maand dwangarbeid: Adolf Tacniers, meubelmaker te Pâturages; Paul Ruelle, handelaar te Pâturages, David Ruelle, mijnwerker te Pâturages;

Tot 1 jaar dwangarbeid: Karel Honorez, mijnwerker te Warmes.

Tot 3 maanden gevangenis wegens niet verwittiging van de Duitse overheid: echtgenote Antonia Honorez te Wasmes.

27 maart 1916

Volgens de Nieuwe Limburgsche Koerier is de spoorlijn Aken-Visé thans gereed en reeds in gebruik genomen. Dagelijks rijden er reeds treinen van Aken naar Visé en omgekeerd.

25 april 1916

Men meldt ons uit Maastricht:

Vanmiddag omstreeks half vier is hier een zeppelin gezien. Het luchtschip bewoog zich vrij snel boven het land van Visé van oost naar west.

7 mei 1916

Aanhoudingen in België.

Men deelt ons mede:

Senator Hallot van Brussel, is 14 dagen geleden door de Duitsers in hechtenis genomen. De reden van zijn aanhouding is nog onbekend. Ook het socialistisch kamerlid van Hoei-Borgworm, de heer Wauters, is op last van de Duitse overheid aangehouden, toen hij zich in de nabijheid van de Nederlandse grens ophield.

Veroordelingen in België.

De Duitse gouverneur-generaal in België heeft, naar wij in Het Vlaamsche Nieuws lezen, het volgende bekend gemaakt.

Bij vonnis van 6 april 1916 van de Veldkrijgsraad, bekrachtigd op 7 april 1916, zijn volgende personen veroordeeld:

1. De Belgen Armand Gobin senior, schipper en koopman te Sclayn; Jan Leclercq, metaalbewerker te Sclessin; echtgenote Alida Labar, geboren Sion, te Marche, wegens voltrokken krijgsverraad met erkenning van een minder zwaar misdrijf, Gobin en Alida Labar bovendien om gepoogd te hebben op ongeoorloofde wijze brieven over te brengen. Gobin tot levenslange dwangarbeid en 6 maanden gevangenis; Leclercq tot 15 jaar dwangarbeid; Alida Labar tot 10 jaar en 1 week dwangarbeid, met aftelling van 1 week voorlopige hechtenis op de uitgesproken straf.

Deze drie beschuldigten hadden in opdracht van een vijandelijk spionagecomité ondernomen, inlichtingen over troepenbewegingen en andere militaire zaken aan de vijand te doen toekomen. Tot de erkenning van een minder zwaar misdrijf kon slechts besloten worden, daar al de verzonden inlichtingen konden worden onderschept, vooraleer zij de vijand in handen kwamen. Alleen om deze reden kon van de doodstraf worden afgezien;

2. De Belg Marcelin Charles, werktuigkundige te Marche, wegens het verlenen van hulp bij voltrokken krijgsverraad, tot 3 jaar dwangarbeid;
3. Hendrika Paulus, van Nederlandse nationaliteit, ongehuwd, te Herstal, om gepoogd te hebben op ongeoorloofde wijze brieven over te brengen, tot 9 maanden gevangenis met aftelling van 3 maanden voorlopige hechtenis.

20 mei 1916

Terdoodveroordelingen in België.

Het Duitse gouvernement der stad Brussel maakt bekend:

“Bij vonnis van 8 mei van een veldkrijgsraad, bekrachtigd op 10 mei 1916, zijn volgende personen wegens spionage ter dood veroordeeld:

1. Karel Parenté, werkman bij de telegraaf te Anderlecht;
2. Arthur Devaleriois, beambte bij de telegraaf te Sint-Agatha-Berchem;
3. Lodewijk Lefèvre, beambte bij de telegraaf te La Louvière;
4. Gerard Hubert, beambte bij de telegraaf te Schaarbeek;
5. Theodoor Fisch, handelaar in sigaren te Mechelen;
6. Prosper Krick, verzekeringsopziener te Gent;
7. Martinus Bastiaensen, bediende bij de telefoon in Molenbeek;
8. Julius Deblander, werkzaam bij de telegraaf te Nimy;
9. Gustaaf Dallemagne, secretaris van de versterkingswerken te Luik;
10. Antoon Lechat, werkbaas bij de telegraaf te Nimy.

Het doodvonnis, uitgesproken tegen Parenté, Lefèvre en Krick, is voltrokken.

Voor de overige terdoodveroordeelden is de doodstraf bij genade van de heer gouverneur-generaal in levenslange dwangarbeid veranderd.

19 andere beschuldigten zijn wegens spionage of wegens het verlenen van hulp bij spionage, tot zware dwangarbeidstraffen veroordeeld.

De veroordeelden maakten deel uit van een grote organisatie, die zich beijverde over onze luchtschiploodsen, alsook over onze troepentransporten per spoor en andere aangelegenheden van militaire aard, inlichtingen in te winnen en deze aan onze vijanden mede te delen.”

21 mei 1916

De Luxemburgse correspondent van De Tijd maakt gewag van grote troepenbewegingen door Luxemburg. In verband hiermee had de militaire gouverneur van Belgisch-Luxemburg, generaal Hurt, een reeks strenge bepalingen doen publiceren voor de afsluiting der Luxemburgs-Belgische grenzen. Alle wegen, leidende van het groothertogdom Luxemburg naar de Belgische provincie Luxemburg, zijn nog steeds aan de grenzen met prikkeldraad afgesloten, terwijl voor het verkeer slechts een paar hoofdwegen open blijven.

In de Belgische provincie Luxemburg zijn Arlon en omstreken in verschillende districten ingedeeld, en de bewoners van de ene streek mogen niet meer zonder legitimatiebewijzen in de andere streek verblijven.

25 mei 1916

Aan De Tijd schrijft men.

De aanvankelijk ter dood veroordeelde, later door de Duitsers tot gevangenisstraf begenadigde vice-consul uit Dinant, de heer W. van Rijckevorsel, die thans te Namen gevangen zit en te wiens gunste de bisschop van Namen een stap deed in samenwerking met ons ministerie van buitenlandse zaken, is een man, die zich tijdens deze oorlog bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt. Te Dinant, waar hij de gruweldaden van de Duitsers van nabij gezien heeft en waar hij tijdens de verwoesting zelf werd gevangen genomen, terwijl zijn vrouw met vele andere vrouwen uit Dinant in een klooster werd opgesloten, heeft hij door zijn energiek en flink optreden niet alleen aan zich en zijn gezin, maar ook aan vele onschuldige burgers het leven gered. Daarna vrijgelaten, heeft hij met goedkeuring van de Duitse bevelhebber en met financiële steun van Amerika en Nederland een comité opgericht waardoor hij in staat werd gesteld maandenlang aan een 30 weduwen met kinderen voedsel, kleding en onderdak te verschaffen. Het souterrain van zijn woning had hij ingericht tot een complet soepkokerij, onder leiding van een wakkere en liefdadige vrouw, die thans met haar 4 kindertjes te 's Gravenhage vertoeft. Zijn consulaat was in die dagen totaal veranderd in een comité van weldadigheid.

Toen het rooms-katholieke huisvestingscomité te Leiden in België begon te werken, was terug de heer van Rijckevorsel één der eerste en ijverigste medewerkers.

Hij werd aangesteld tot correspondent van het comité voor Dinant, waar hij een dertigtal van de armste kinderen van gefusilleerden opspoorde, die spoedig daarop naar Holland werden gebracht, waar zij nog vertoeven. Op hoe goede voet hij met de Duitsers leefde, blijkt wel hieruit, dat de bevelhebber van Dinant op verzoek van de heer van Rijckevorsel zelfs een militaire auto ter beschikking voor het vervoer van de kinderen stelde, omdat er toen nog geen treinen liepen. Voor de achterblijvende kinderen richtte de heer van

Rijckevorsel een heel nieuw comité op en voor dit werk wordt een inschrijving in ons land geopend.

Aan De Tijd wordt geschreven:

De vice-consul te Dinant, de heer W. van Rijckevorsel, werd door de Duitsers veroordeeld op grond van hun opvatting, dat hij misbruik van zijn positie had gemaakt door de bezorging van correspondentie voor personen, woonachtig in de landen der geallieerden. Hij bleef daarmee voortgaan, ofschoon hem door de Nederlandse gezant te Brussel een waarschuwing was gegeven, hieraan een einde te maken.

Toen het geval ontdekt werd volgde zijn veroordeling door de Duitse krijgsraad. Hij kreeg echter verzachting van straf door tussenkomst van de Nederlandse gezant te Brussel.

8 juli 1916

Onze viceconsul te Dinant.

Onze correspondent schrijft uit Brussel op 5 juli: Zoeven verneem ik, dat onze gezantschapsraad, de heer M. van Vollenhoven, bij het verzoek om gratie, dat hij bij de gouverneur-generaal ten behoeve van de heer van Ryckevorsel indiende, in zover succes heeft gehad, dat de oorspronkelijk uitgesproken straf van 10 jaar en zes maanden tuchthuis tot 5 jaar gevangenisstraf is teruggebracht.

5 augustus 1916

Berlijn, 4 augustus. Officieel. Door ons afweervuur is een vijandelijk vliegtuig bij Namen neergeschoten, het behoorde tot het eskader dat Namen had aangevallen en er enige stoffelijke schade van geringe betekenis had veroorzaakt.

23 augustus 1916

Op 15 dezer was het twee jaar geleden, dat generaal Leman, de verdediger van Luik, in de handen der Duitsers viel. Een medewerker van De (Belgische) Legerbode heeft een onderhoud gehad met een dochter van de generaal, waarvan hij als volgt verslag geeft:

Mijn vader, zo zegde ons mejuffer Marguerite Leman, heeft in het begin van zijn gevangenschap veel geleden; de verschrikkelijke schok van Loncin had zijn krachtige gezondheid ernstig ondermijnd. Gelukkig herstelde hij langzamerhand; door wilskracht en studie gelukte hij er in de bitterheid van zijn ballingschap draaglijk te maken.

Moet ik het herhalen? Zijn groot en enig verlangen blijft steeds weer zijn plaats aan het front in te nemen. En hij blijft geloof hechten aan het denkbeeld dat hij eens tegen andere krijgsgevangenen zal uitgewisseld worden. Zijn brieven, die tamelijk regelmatig toekomen, zijn steeds vol vertrouwen in de toekomst; maar de gedachte aan zijn tegenwoordige werkloosheid valt hem pijnlijk, en dikwijls roept hij uit:

“Zeggen dat ik nu reeds sedert twee jaar nutteloos ben voor mijn vaderland!”

Heeft de Duitse regering, zo vragen wij aan mejuffer Leman, niet voorgesteld dat de generaal in Zwitserland zou geïnterneerd worden?

Inderdaad, maar mijn vader heeft geweigerd zijn soldaten te verlaten, er bij voegend dat hij van geen bevoorrechte behandeling wilde weten, doch integendeel ginder verder zijn zedelijke invloed wilde uitoefenen.

Ge weet het, mijn vader is een groot leermeester van wilskracht. In het kamp waar hij zijn gevangenschap doorbrengt, geeft hij voordrachten, houdt zich bezig met het onderricht der gevangenen,

doet mathematische studies. Hij heeft zelfs een nieuwe leergang van bouwkunde opgemaakt. Hij brengt zijn tijd met werken en studeren door. Dat is niet alles. Om zijn lichamelijke gezondheid terug te vinden, doet hij turnoefeningen. Hij vreesde inderdaad dat dit leven van stilzitten hem nadelig zou zijn en daar heeft hij krachtig tegenin gewerkt. Is het nodig te zeggen dat zijn vrienden – en ze zijn talrijk – hem niet vergeten hebben. Zij zenden hem boeken en versnaperingen. Hare majesteit de koningin van België was zo lief mijn vader een nieuwjaarsgeschenk te zenden; mgr. Mercier, primaat van België, insgelijks.

25 augustus 1916

Berlijn, 25 augustus. Officieel. Gelijk reeds meermaals in de laatste tijd op Belgische steden zijn er gisteren weer bommen bij Mons geworpen.

Afgezien van de grote schade aan Belgisch eigendom zijn enige Belgische burgers zwaargewond.

31 augustus 1916

Het te Maastricht versijnd Belgische blad les Nouvelles van 30 augustus geeft een beschrijving van het gedeelte Wonck-Tongeren der door de Duitsers in aanleg zijnde lijn Aken-Calais.

In dit bericht leest men o.a.:

Met koortsachtige ijver worden de werken ter voltooiing van deze lijn voortgezet in het dal van de Geer, waarvan enkele gedeelten een geheel ander aanzien hebben gekregen. De lijn gaat door tuinen en woningen, snijdt weilanden in twee, kruist de provinciale weg van Recour naar Glons over een zeer hoge brug, gaat door een tunnel onder het kerkhof door in de richting Boirs.

Te Glons zijn 4 hoge in beton opgetrokken bruggen, en daarvoor 12 huizen afgebroken, naar men zegt zonder schadevergoeding of rekwisitiebons.

De lijn zou, volgens het bericht, voor de 1^e oktober moeten voltooid zijn. In enkele plaatsen werken verschillende dag- en nachtploegen; duizenden Russische krijgsgevangenen, slecht in de kleren, slecht gevoed en gehuisvest, werken er onder het strenge toezicht van de Duitse soldaten, die hun geen ogenblik rust gunnen en hun de slagen met geweerkolven niet sparen.

Bij de werken te Bassenge merkt men een jong beschaafd officier op, zoon van een Russische graaf en zelf graaf. De Belgen hebben getracht het lot van deze ongelukkigen te verlichten door het verschaffen van kleding en voedsel; maar weldra moest dit op Duits bevel gestaakt worden met bedreiging van gevangen naar Duitsland te worden vervoerd. Een jonge man werd gevangen genomen, omdat hij een Rus een doosje sigaretten had gegeven.

De Belgische werklieden schijnen 2 dagen gestaakt te hebben waarna men het lot van de ongelukkige Russen enigszins verzacht heeft.

Van andere zijde vernemen we, dat tussen Roclinge en Bassenge een zeer groot station wordt gebouwd, waar men talrijke lijnen aanlegt.

Weiden en huizen tussen die twee plaatsen zijn verdwenen en de op het ogenblik uitgeweken bewoners, die na de oorlog zullen terugkeren, zullen tussen Wonck en Glons hun dorpen niet terugkennen.

Te Boirs is het kasteel van Ouce, toebehorend aan de notaris Moreau van Luik, bewoond door 200 Russische gevangenen, onder opzicht van enige Duitsers.

7 oktober 1916

Veranderingen in de grenzen van het generaal-gouvernement.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Het wet- en verordningsblad voor de bezette steken van België brengt de volgende verordening van baron von Bissing.

Te rekenen van 1 oktober 1916 zal het gedeelte van het Duits militair arrondissement Doornik, dat ten westen van de spoorweg Ronse-Leuze-Péruwelz-Condé ligt, van de etappe-inspectie van het 6e leger afhangen. Met ingang van dezelfde dag zullen de gedeelten van bedoeld arrondissement, die tot het generaal-gouvernement blijven behoren, het militair arrondissement Ath uitmaken. Het hoofd van het voormalig arrondissement Doornik zal de zetel van zijn beheer naar Ath overbrengen.

Door deze verordening is de gehele westelijke hoek van de provincie Henegouwen, waarin de stad Doornik ligt, van het generaal-gouvernement afgescheiden en bij de etappen ingelijfd; hiernaast wordt een andere grenswijziging bekend gemaakt. Zoals men zich herinnert, waren de steden in Noord-Frankrijk Maubeuge en Bavai met hun omstreken bij het generaal-gouvernement getrokken. Deze maatregel is nu teniet gedaan, tengevolge waarvan de postkantoren Maubeuge, Bavai, Colleret, Hautmont, Jeumont en Sars-Poteries vanaf 5 oktober voor het publiek gesloten zullen worden. Vanaf 6 oktober worden deze streken dan behandeld op dezelfde voet als het overige bezette gebied van Frankrijk.

9 oktober 1916

Berlijn, 9 oktober. Het aantal Franse en Belgische slachtoffers van hun eigen landgenoten is binnen dertien maanden tot meer dan

tweeduizend aangegroeid. Volgens de Gazette des Ardennes, die de namen van de slachtoffers mededeelt, zijn er in september onder de vreedzame bevolking in het bezette gebied van Frankrijk en België door het artillerievuur en de bommen uit vliegmachines van onze vijanden dertien mannen, elf vrouwen en dertien kinderen gedood.

In het geheel is het gehele aantal onschuldige slachtoffers sedert september 1916 daarmee op elfhonderd vijftig gestegen.

12 oktober 1916

De spoorweg Aken-Leuven moet vóór i januari klaar zijn. Loopgraven zijn gemaakt in de Kempen. Op de Maas wordt druk gearbeid.

Onder dit opschrift geven Les Nouvelles van dinsdag een lang artikel, waarin de koortsachtige haast, waarmee de Duitsers aan de lijn Aken-Leuven werken sedert de laatste maanden, zou bewijzen, dat ze die lijn binnenkort nodig denken te hebben omdat de enige verbindingslijn tussen de IJzer en de Somme en Duitsland de spoorlijn van de Vesder is, en deze met haar tunnels en bruggen zoveel hinderlagen en onaangename verrassingen kan bevatten.

Maar, zegt het blad, er zijn nog andere onthullingen, en het schrijft:

Er wordt medegedeeld, dat de Duitsers goed ingerichte loopgraven hebben aangelegd langs de noordgrens van de provincies Antwerpen en Limburg. Waarom? Vrezen zij dan ernstig een oorlogsverklaring van Nederland? Wij denken het niet. Er is echter nog meer. Sedert enige weken hebben de Duitsers aan de over van de Maas op het grondgebied van de Belgische gemeente Neerharen, een werkplaats, waar zij zeer ijverig pontons maken, gelijk aan die, welke bij het begin van de inval in België gebruikt zijn en die dienen om spoedig bruggen over een rivier te slaan, opdat oprukkende legers er over kunnen trekken.

Deze werkplaats is gebouwd bij een alleenstaande kleine pachthoeve, waarvan de Duitsers bezit hebben genomen, juist op de plaats, waar de Maas het smalst en bijna zonder stroom is, tegenover de prachtige laaggelegen weilanden der Nederlandse gemeente Itteren. Daarbij hebben zij een weg van 10 meter breedte aangelegd, die hun werkplaats verbindt met de grote weg van Lanaken naar Maaseik, waar de tram loopt, terwijl er van Itteren af uitstekende wegen naar Duitsland lopen.

Op de berm van de Maas staan reeds 6 pontons klaar, ongeveer 10 meter lang. Een zevende wordt gebouwd, terwijl een tiental per trein is aangevoerd.

Het artikel eindigt aldus:

Wij maken geen gevolgtrekkingen. We zullen er ons voor wachten. Maar, indien de Duitsers de noodzakelijkheid voorzagen bij een terugtrekken van hun krachten uit België, door Nederlands Limburg te trekken, om, voor hun loopgraven in de Kempen, de Hollandse legers, onmiddellijk gemobiliseerd tegen hen bij deze nieuwe schending der neutraliteit, tegen te houden, zouden zij dan anders handelen?

18 oktober 1916

De (Belgische) Legerbode meldt:

Een Belg, die er onlangs in slaagde de Hollandse grens over te steken, heeft ons verhaald hoe een groep van twintig jonge Luikenaars, bij een stoute zet, er in gelukten 's nachts het Hollands grondgebied te bereiken. Al kruipend waren zij dicht bij een wachthuisje genaderd, waar een schildwacht stond. Toen deze zijn geweer had neergezet en zich verwijderde om zijn gevoeg te gaan doen, sprongen deze jongens plots recht, duwden het wachthuisje om en staken, de ene

langs hier, de andere langs daar, in stormpas de grenzen over. Toen ze enkele minuten nadien elkaar terugvonden, waren zij op meer dan een kilometer afstand van de arme Duitse sukkelaar, die zich ongetwijfeld aan het afsloven was om zijn wachthuisje opnieuw recht te zetten.

De wakkere jongelingen zijn thans aan het front.

Tussen Luik en Visé zijn de stoombootjes weer op het kanaal in dienst gesteld. Er zijn 4 reizen per dag tegen 50 centiemen, terwijl per Duits spoor de reis heen en terug 3,60 F kost.

Vaderlandsliefde der Luikse industriëlen.

Onder dit opschrift bevat Les Nouvelles van dinsdag het volgende:

Op de weg van Luik naar Tilleur, tegenover het station van Sclessin, bevinden zich de fabrieken van de Société Anonyme d'Electricité du Pays de Liège en de zagerij Orban Frères. De eerste levert de verlichting en de beweegkracht aan de gehele streek en dus ook aan de zagerij Orban.

De Duitsers wilden de zagerij in gebruik hebben en er werken. De Usine d'Electricité, die er aan grenst, heeft onmiddellijk de stroom afgesneden en noch verzoek noch bedreiging hebben kunnen helpen; zij heeft gewoonweg geweigerd voor de Duitsers die te herstellen.

Dientengevolge is de Usine d'Electricité du Pays de Liège gesloten en er is beslag op gelegd. Vervolgens heeft men aan de zagerij Orban aanlokkende aanbiedingen gedaan, doch zij heeft ook voor de eer bedankt. Zij heeft rondweg geweigerd voor de Duitsers te werken. Dezen hebben toen de patroons aan de deur gezet en de werklieden gevraagd het werk te hervatten. Van de 52 hebben 50 geweigerd,

niettegenstaande de hoge lonen en de toenemende ellende. Het schijnt, dat de Duitsers, die woedend zijn, ook de zagerij in beslag zullen nemen.

De zagerijen Robert Colette, rue de Fragnée, zijn reeds in beslag genomen, omdat ze geweigerd hebben voor de vijand te werken.

De zinkfabriek te Ougrée is een Franse fabriek, met een Fransman als directeur. Ook daar hebben de Duitsers tevergeefs gepoogd voor hen te doen werken. Zij hebben bezit genomen van de fabriek. Directeur en personeel zijn weggezonden.

De metaalfabrieken Lamarche werken nog gedeeltelijk om hun personeel te voeden. Daar zij geweigerd hebben voor de Duitsers te werken, zijn de directeur en de voornaamste beambten gevangen genomen; zij zijn in St. Léonard.